

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ НА ЗАСАДАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

О.І. Фурдичко, О.І. Дребот, О.П. Яремко, В.Н. Бондар

Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: orestsfurdychko1010@gmail.com; ORCID: 0000-0002-1108-7733

e-mail: drebot_oksana@gmail.com; ORCID: 0000-0003-2681-1074

e-mail: bondarvolodymyr@gmail.com; ORCID: 0000-0002-1531-3208

e-mail: OYaremko@i.ua; ORCID: 0000-0003-4619-0527

У статті узагальнені результати досліджень із питань світового досвіду щодо формування організаційно-економічного механізму регулювання лісгосподарським виробництвом на засадах ринкової економіки. Проаналізовано, що виробництво круглого лісу та заготівельна спроможність зростає, особливо характерно це відмічається у Карпатському регіоні та на Поліссі. Обіг виробництва деревини в круглому вигляді потребує посиленого контролю та моніторингу. Найбільшими експортерами деревини є приватні компанії в Україні, проте динаміка засвідчує різке зменшення постачання української деревини останніми роками. Це зумовлено посиленням європейських вимог та потребою у збільшенні площ сертифікованих лісів. Дослідивши динаміку сертифікації лісів, можна стверджувати, що Україна є лідером у зростанні кількості сертифікацій ланцюга постачання. Визначено переваги та недоліки лісової сертифікації, що свідчить про впровадження принципів збалансованого розвитку, підвищення економічної ефективності та відсутності державного фінансування, а також акредитованих установ. На основі досвіду європейських країн було проаналізовано форми власності та стан лісистості країн ЄС, а також показники запасів деревини. Світовий ринок наразі поступово підвищує попит на лісоматеріали. Визначено, що основні лідери ринку зменшують попит із кожним роком, тому для вирішення питання реалізації власної деревини потрібно запроваджувати план вітчизняного ефективного збуту. Доведено, що основними проблемами, які стримують розвиток нових напрямів лісгосподарського виробництва та лісової промисловості загалом, є: низький взаємозв'язок лісового господарства і лісопереробної промисловості; низький технологічний рівень; слабка інноваційна активність; низька ефективність використання лісових ресурсів. Як показує досвід країн світу, подолання проблем розвитку та підвищення лісгосподарського виробництва можливо завдяки створенню виробничих кластерів. Розробка відкриває можливість підвищити ефективну діяльність лісгосподарських підприємств через залучення інвестицій, впровадження інновацій, налагодження постачання та збуту, а також обмін інформацією.

Ключові слова: лісові ресурси, лісгосподарське управління, лісова політика, еколого-економічні аспекти, лісова сертифікація.

ВСТУП

На сьогодні у лісовій сфері в більшості регіонів України стан лісових екосистем не відповідає еколого-економічним нормам. Збалансоване використання лісових ресурсів наразі потребує забезпечення

лісгосподарського управління організаційно-інституціональною системою, що і передбачає ринкове трансформування лісової галузі. За таких умов для розвитку ринкової економіки, на етапі її становлення, необхідним є підвищення ефективності здійснення господарської діяльності лісових екосистем, підвищення якості лісо-

господарської продукції, конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника деревної продукції, збільшення доходів від функціонування ринку лісопродуктових товарів, поповнення державного і місцевих бюджетів із метою розвитку лісового та інших секторів економіки держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання вивчення перспективних напрямів та їх удосконалення лісового законодавства ЄС із національним законодавством стали наріжним каменем та дискусійним питанням серед провідних вітчизняних науковців, таких як: О.І. Фурдичко, І.Я. Антоненко, О.І. Дребот, А.М. Бобко, М.Х. Шершун, І.М. Лицур та ін. Віддаючи належне напрацюванням ґрунтовних та фундаментальних досліджень провідних науковців, слід наголосити на існуванні дефіциту, а від так і відкритості питання щодо сфери нормативно-правового законодавства та шляхи удосконалення на ринкових засадах у лісогосподарському виробництві України на сьогодні залишається відкритим питанням та не приділялося значної уваги. Все це зумовило предмет цього дослідження.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичну та теоретичну базу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії, теорії інформації, теорії систем, економіки природокористування та охорони навколишнього природного середовища, визначені у працях вітчизняних і зарубіжних учених щодо організаційно-інституціонального механізму управління лісогосподарським виробництвом на засадах ринкової економіки. Для виконання поставлених у роботі завдань використовували такі методи досліджень: *монографічний* (узагальнення теоретичних результатів сучасних наукових досліджень у сфері організаційно-інституціонального механізму управління лісогосподарським виробництвом на засадах ринкової економіки); *економіко-статистичний*

(оброблення статистичних даних за оцінки кількісної залежності різних явищ та виробництві лісогосподарської продукції); *абстрактно-логічний* (теоретичні узагальнення та формування висновків).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, звітні матеріали Державного агентства лісових ресурсів України, статистичні матеріали Державної служби статистики України та Інтернет-ресурсів, а також інші друковані джерела з проблематики дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У період переходу України до ринкової економіки господарювання постало питання актуальності щодо удосконалення та покращання ведення лісового господарства і виробництва за умови урахування закордонного досвіду. Позитивним досвідом є те, що у закордонних державах відбувається чітке розмежування повноважень між органами влади в різних сферах діяльності, зокрема лісове управління не розділене між різними міністерствами, що дає можливість ефективно управляти і використовувати лісові ресурси. Оскільки лісогосподарське виробництво України повинно розвиватись із урахуванням закордонного досвіду та досвіду країн із більш розвинутою ринковою економікою щодо врегулювання і контролювання аспектів господарювання та використання лісових ресурсів.

Візьмемо для прикладу прикордонні регіони України, які пройшли процес реформування організаційної структури державних органів управління і господарювання в лісовому секторі та стали провідними у напрямі розвитку ринкової економіки та прийняли принципово подібні рішення:

- у сусідній Польщі більша частка лісів перебуває у державній власності. Ведення лісового господарства здійснюється Державним лісовим підприємством, що включає Генеральну дирекцію, 17 регіональних дирекцій і понад 400 лісових районів. Деревообробна промисловість приватизована. Лісова охорона забезпе-

- чена транспортними засобами та вогнепальною зброєю, її працівники мають права виконувати функції поліції. Функції державного контролю покладено на Міністерство охорони довкілля, природних ресурсів і лісового господарства;
- у Республіці Білорусь ліси перебувають винятково у державній формі власності;
 - у Латвії створено Лісовий сектор за Міністерства землеробства (функція нормування), Державну лісову службу (функції нагляду і частково підтримки) і Державне акціонерне товариство (функція власності), деревообробка приватизована;
 - у Чехії діє Департамент лісу в складі Міністерства сільського господарства (нормування), Державна лісова служба (нагляд і частково підтримка) і Державне лісове підприємство (функції власника). Значну частину лісгосподарських робіт із переробки заготовленої деревини у державних лісах виконують приватні підрядники;
 - в Угорщині діє Лісовий департамент за Міністерства сільського господарства (функція нормування), Державна лісова служба (функції нагляду і частково підтримання) і державні акціонерні лісопромислові компанії (функції власника), деревообробка інтегрована з господарюванням у державних лісах;

- у деяких країнах право управління і ведення лісового господарства в державних лісах зазвичай надається державним компаніям – *Lasy Panstwowe* (Польща), *Lesy Ceske Republiky* (Чехія), *Lesy Slovenskej Republiky* (Словаччина), *Latvijas valsts meži (IVM)* (Латвія) тощо, які у своїй виробничій діяльності абсолютно незалежні від органів адміністративно-територіального управління.

Проведено порівняльний аналіз державних лісових компаній деяких країн ЄС. Як видно з *рис. 1*, лідерські позиції посідає Україна за площею, вкритою лісом – 10,4 млн га, заготовівля деревини – 15,95 млн м³ та кількістю працюючих 43950 чол. Найнижчий показник серед країн в Естонії, де площа вкритих земель лісом сягає 0,9 млн га, заготовівля деревини – 3,3 млн м³ та кількість працюючих – 740 чол., оскільки площа якої у 13 разів менша порівняно з Україною, хоча рівень лісистості вищий у 5 разів.

Приватні ліси домінують у Португалії, Норвегії, Австрії, Данії, Швеції, Франції. Державні ліси переважають у країнах, в яких у часи функціонування тоталітарних режимів комуністичного спрямування приватні ліси були націоналізовані (Албанія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Молдавія, Польща, Румунія). Крім цих країн, така сама ситуація в Ірландії, Швейцарії, Греції, Туреччині, Кіпрі, Ізраїлі [3; 4].

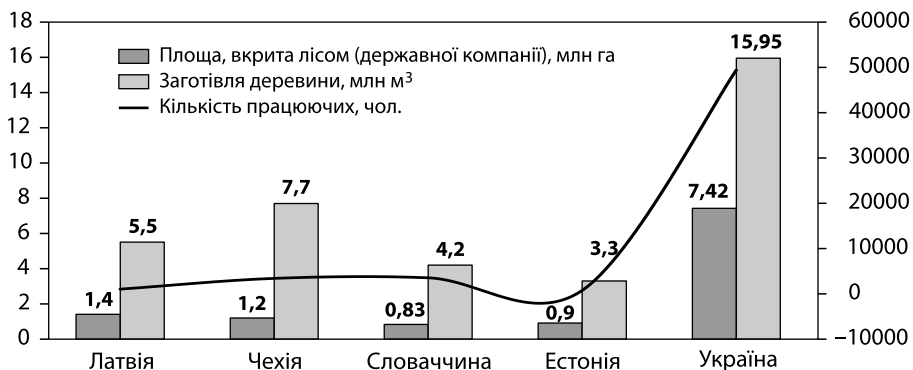

Рис. 1. Порівняльний аналіз Державних лісових компаній та деяких країн ЄС

Примітка: сформовано авторами на основі ФАО.

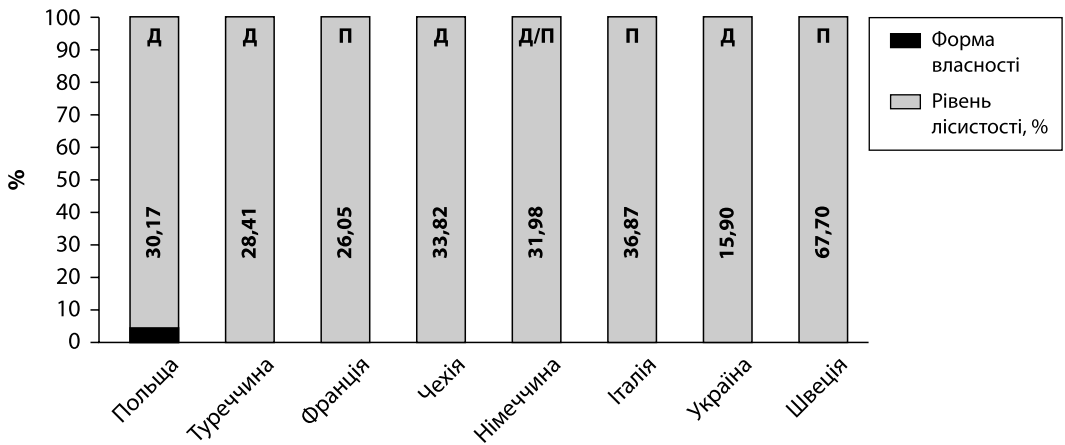

Рис. 2. Структура форм власності та стан лісистості країн ЄС

Примітка: Д – державна форма, П – приватна форма.

Сформовано авторами на основі джерел [1; 2].

Лісове законодавство Німеччини забезпечує функціонування трьох форм власності на лісі: державної, комунальної та приватної. Лісова політика Німеччини формується з урахуванням розмірів лісових господарств. З метою проведення ефективної лісової політики у приватних лісах Німеччини виділяють такі класи підприємств:

- площею до 1 га (ліси повністю підпорядковуються інтересам сільського господарства);
- площею 1–5 га (ліси використовуються переважно для екологічних і соціальних потреб);
- площею 5–20 га (ліси орієнтуються на виробництво лісової продукції на ринок, які потрібні для зовнішніх виробництв);
- площею 20–50 га (ліси орієнтуються на виробництво лісової продукції на ринок, які потрібні для зовнішніх виробництв; лісовласники регулярно працюють у лісі);
- площею 50–200 га (лісовласники регулярно працюють у лісі; господарство в лісах ведеться з метою отримання доходу і пов'язане з іноземними споживачами лісових ресурсів) [5].

У США організація лісового господарства зумовлена характером розподілу лісів

серед його власників. Приватні власники мають багато прав щодо використання лісів, однак у приватних угіддях існує система встановлених законодавством штату обмежень (наприклад, не можна проводити суцільну вирубку насаджень площею понад 5 га), інші заходи виконуються відповідно до проекту, розробленого кваліфікованим лісівником чи проектною компанією (бюро) [6].

В Україні переважає державна власність на лісі, тому цікавим для нас є досвід Польщі. Остання, де також домінують державні ліси та лісогосподарські підприємства, розвиває приватні підприємства, які надають лісові послуги. Вона успішно виконує економічну реформу та є нашим сусідом, з яким налагоджено плідну співпрацю. Лісовий податок і база оподаткування (кількість гектарів лісу, які перебувають у користуванні й залежать від площі головних порід дерев та їх класифікації за якістю), що є фіскальними інструментами лісової політики, можуть бути використані в нашому лісовому господарстві як приклад. У Польщі держава фінансово заохочує лісові громади і стимулює ефективне лісокористування, оскільки податок сплачується незалежно від фінансових результатів лісозаготівельника. Лісовий податок є міс-

цевим: усі надходження спрямовуються до бюджету громади, де розташований ліс. У нашій країні значна кількість підприємств лісової галузі, зокрема приватних, збиткова, до того ж часто штучно. Досвід самоокупності галузі можна розглядати на прикладі Словаччини. Однак усе це можливе в Україні після того, як вона стане спроможною повноцінно фінансувати свої зобов'язання, а рівень корупції зменшиться хоча б до польських показників [7; 8].

Серед країн Центрально-Східної Європи, Україна посідає перше місце за площею території, яка сягає 60 354,9 га. За площею вкритих лісом земель 73,1 тис. га перше місце посідає Фінляндія за цим показником, а Україна займає третє місце (15,9 тис. га). Низький рівень визначається тим, що в її складі 8 областей належать до степової зони, що займає майже 35% загальної площі країни. За цим показником ліси державної власності Туреччини займають чільне місце – 93,7%, Україна за цим показником посідає друге місце – 87,0%, ліси з екологічними обмеженнями на управління Україна займає перше місце – 45,9%, Німеччина посідає найменшу позицію – 4,7%, заготівля деревини Німеччини займає перше місце – 95,17 млн м³, за цим показником Україна посідає сьоме місце – 19,60 млн м³ (табл.).

Як бачимо з рис. 3, існує різноплановість та різноаспектність тією самою мірою велика територія країни потребує виважених підходів до розміщення промислових потужностей із переробки деревини, орієнтації переробки, зокрема і запасів деревини, де Україна посідає сьоме місце.

Зазначимо, що нині у світі простежується тенденція до помірному зростання споживання лісоматеріалів. За щорічною оцінкою експертів Європейської економічної комісії ООН – UNECE, проведеною восени 2018 р., зростання світового споживання круглих лісоматеріалів і пиломатеріалів торік порівняно з попереднім роком становило відповідно 0,9 і 2,1%. Знизився попит на деревину в Китаї як головного гравця ринку. Загальновідомо, що за постачальної сировини на ринки Китаю конкурують Нова Зеландія, Росія і Канада. Китай визначає стан світового ринку деревини загалом.

Наступний чинник – надлишок пропозицій лісоматеріалів на ринках ЄС. Намагання провідних європейських виробників пиломатеріалів нарощувати обсяги експорту призводять до істотного загострення конкуренції на зовнішніх ринках. Трохи по-іншому експерти оцінюють американський ринок – як єдиний, де споживання щороку зростає на 3–4%. На ринок дере-

Лісистість країн Європи та обсяги заготівлі деревини

№	Країна	Площа		Вкриті лісом землі загальної площі країни, %	Ліси державної власності, %	Ліси з екологічними обмеженнями на лісоуправління, %	Заготівля деревини, млн м ³
		території, га	вкритих лісом земель, тис. га				
1	Швеція	45 218,0	68,4	68,4	24,3	29,4	80,800
2	Фінляндія	33 814,0	73,1	73,1	30,5	12,0	68,174
3	Іспанія	50 596,0	36,9	36,9	29,0	20,1	19,706
4	Франція	67 483,3	31,0	31,0	23,9	5,7	39,172
5	Норвегія	32 376,0	39,8	39,8	12,3	31,8	12,902
6	Туреччина	76 963,0	15,5	15,5	93,7	31,5	13,042
7	Німеччина	35 705,0	32,8	32,8	51,9	4,7	95,171
8	Україна	60 354,9	15,9	15,9	87,0	45,9	19,606
9	Польща	31 268,3	30,8	30,8	81,0	12,7	46,600

Примітка: сформовано авторами на основі даних FAO.

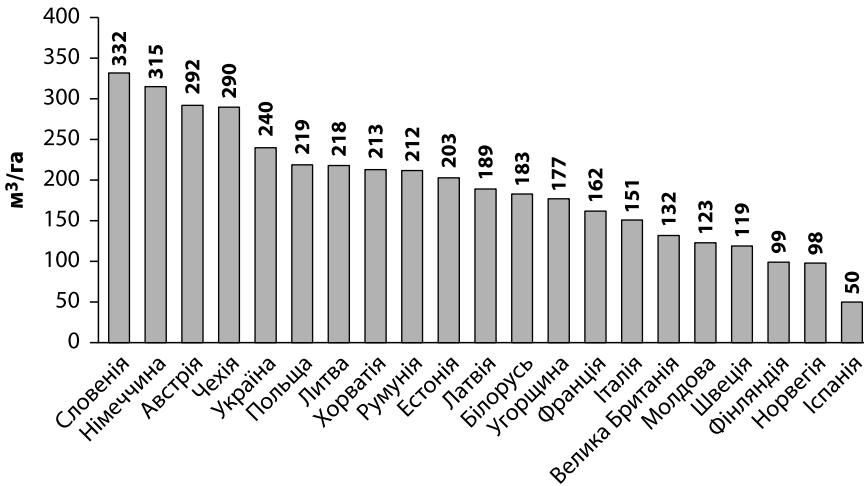

Рис. 3. Запаси деревини в окремих державах Європи

Примітка: сформовано авторами на основі даних FAO.

вини неабияк впливає і нестабільність у споживанні деревини Японією, Близьким Сходом і Північною Америкою. Для світового ринку хвойних пиломатеріалів традиційно характерними є наявність низки великих постачальників і високий рівень пропозицій. За даними FAO (Продовольча і сільськогосподарська організація ООН), щороку у світі виробляється до 425 млн м³ пиломатеріалів. Міжнародна торгівля ними відбувається в умовах певних потоків, що вже сформувалися. Провідними експортерами є Канада (20%), Росія (12), Швеція (10), Німеччина (6%), а імпортерами — країни Азії, Північної Африки і Близького Сходу. Однак значна частина міжнародної торгівлі пиломатеріалами припадає на внутрішньорегіональні поставки — між європейськими державами і між Канадою і США.

Світовому ринку лісоматеріалів загалом притаманний циклічний характер розвитку. І в останні кілька років особливого поживлення не спостерігається. Є прогнози, що у найближчі п'ять років динаміка споживання деревини Китаєм поетапно спадатиме. На тлі цих подій варто зазначити, що з 2014 р. Україна ввійшла до першої п'ятірки експортерів круглих лісоматеріалів, з 2009 р.

практично подвоївши експорт. Головними її споживачами були Китай, Туреччина і Румунія. На сьогодні для України ці ринки практично закриті. А відтак стан ринку цього сегмента української економіки геть невтішний. Навіть якщо припустити скасування мораторію на експорт необроблених лісоматеріалів, то у найближчій перспективі їх український експорт залежатиме не лише від стану кон'юнктури провідних експортних ринків, а й від обсягів внутрішнього споживання. І, найголовніше, — від економічної політики нашої держави та її правової культури.

Ситуація, що склалася на світових ринках необробленої деревини та продукції її переробки, негативно позначається на діяльності лісгосподарських підприємств галузі України, внаслідок чого відбулося падіння основних фінансово-економічних показників. З початку року ціни на окремі сортименти знизилися на 30–40%.

За 6 міс. 2020 р. чистий дохід від реалізації продукції порівняно з відповідним періодом минулого року зменшився на 7%, або на понад 500 млн грн, обсяги заготівлі деревини скоротилися на 550 тис. м³.

Лісгосподарські підприємства вже понад рік не реалізують дров'яної дере-

вини за межі митної території країни. На складах підприємств накопичився понад мільйон кубометрів деревини, частка дров сягає 70%. Накопичення дров пов'язане з відсутністю попиту на внутрішньому ринку та заборонаю їх експортувати.

Площа сертифікованих лісів у світі становить понад 50 млн га. Більша частина сертифікованих лісів розташована в Європі, у США, Швеції та Канаді. Адже виконання сертифікаційних робіт здійснюється акредитованими на міжнародному чи національному рівні компаніями. Такі процедури сертифікації гарантують незалежність, неупередженість та об'єктивність оцінки ведення лісового господарства у будь-якій країні. Незалежну оцінку і підтвердження відповідального ведення лісового господарства має Китай – 2,23 млн га; Німеччина – 1; Україна – 3,6; Білорусь – 5,0; Польща – 6,9; США – 13,6; Естонія – 1,2; Латвія – 1,8; Швеція – 12; Велика Британія – 1,6; Канада – 53,9 млн га (рис. 4), сертифікованих лісів тільки ринковою вимогою, але й поступово стають частиною законодавства розвинутих країн світу, зокрема ЄС. Як зазначено в Угоді про Асоціацію між Україною та ЄС, сторони зобо-

в'язуються сприяти торгівлі законною і сталою лісовою продукцією, тобто дотримуватись вимог стандартів лісової сертифікації. Відмітимо, що причиною недостатніх темпів поширення сертифікації є те, що використання лісових площ цих країн є сертифіковані, адже подальше збільшення відбувається у разі повторної сертифікації, яка не відображається у статистичних даних.

Як свідчить аналіз зв'язку європейського лісового ринку з розвитком сертифікації, у цих європейських країнах, що висока залежність площ сертифікованих лісів від показників торгівлі лісом і лісопродукцією визначається діяльністю передусім трьох країн із дуже розвиненим лісовим сектором економіки – Німеччини, Фінляндії та Швеції. Лісова сертифікація тут вирішується на рівні держави, оскільки лісовий сектор забезпечує великий відсоток валового національного продукту, а лісова продукція є важливою статтею експорту, особливо для Фінляндії та Швеції. Тому падіння конкурентоспроможності лісопродукції на зовнішніх ринках істотно погіршило б економічний розвиток цих країн [9].

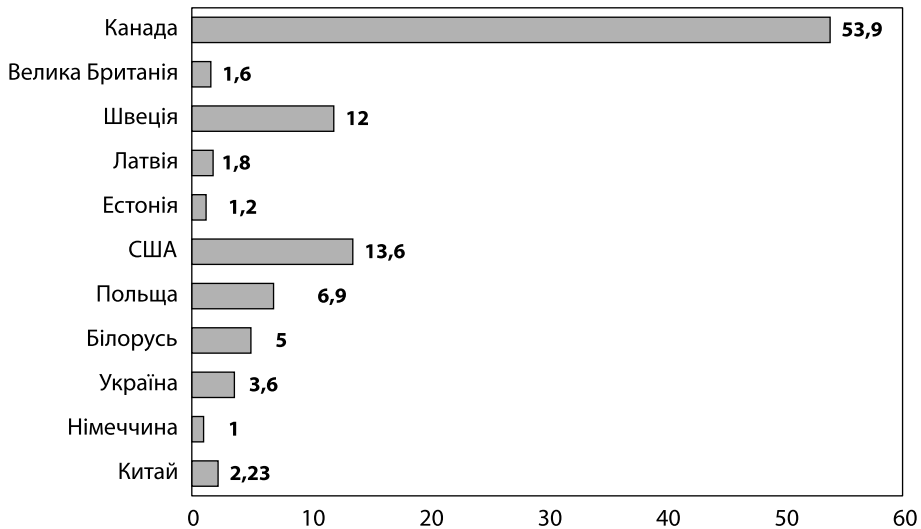

Рис. 4. Сертифікація лісів деяких країн Європи станом на 01.01.2020 р., млн га

Примітка: сформовано авторами на основі даних FAO.

Лісовим кодексом України передбачено, що лісова сертифікація є невід’ємною складовою організації лісового господарства, яка ґрунтується на міжнародних вимогах (стандартах). В Україні розвиток отримала лісова сертифікація за міжнародною схемою Лісової опікунської ради (Forest Stewardship Council, FSC) – міжнародної некомерційної неурядової організації, метою якої є просування відповідального управління лісами в усьому світі (рис. 5) [10].

В Україні, як і в багатьох європейських країнах, де деревина та продукція з неї не є основним джерелом експорту, сертифікацію розглядають не лише як інструмент маркетингу, але й як інструмент сприяння постійному веденню лісового господарства. Аналізуючи дані, представлені Лісовою опікунською радою, можна стверджувати, що Україна є лідером у збільшенні кількості сертифікатів ланцюга постачання. І ця тенденція зростає. Найбільше зростання кількості сертифікатів ланцюга постачан-

ня в європейських країнах розпочалося з січня 2015 р. Румунія додала понад 225 сертифікатів, Росія – понад 130, Латвія – 89, Україна – 82, Болгарія – 70. В інших країнах помітне зростання було зареєстровано також в Індії (99) і Таїланді (54).

Як зазначають представники WWF, в Україні у своєму дослідженні, прогалини у залученні зацікавлених сторін для подальшого проведення сертифікації сприяють тому, що виникають та залишаються нерозв’язаними конфліктні ситуації, а ведення лісового господарства не враховує баланс інтересів усіх зацікавлених сторін. З іншого боку, активне залучення зацікавлених сторін до процесу сертифікації та врахування їхніх інтересів, пропозицій і рекомендацій могли б сприяти підвищенню якості ведення лісового господарства, збереженню лісового біорізноманіття. Зокрема, потрібно стимулювати розвиток громадянського суспільства у регіонах України, сприяти підвищенню прозорості та якості ведення лісового господарства, по-

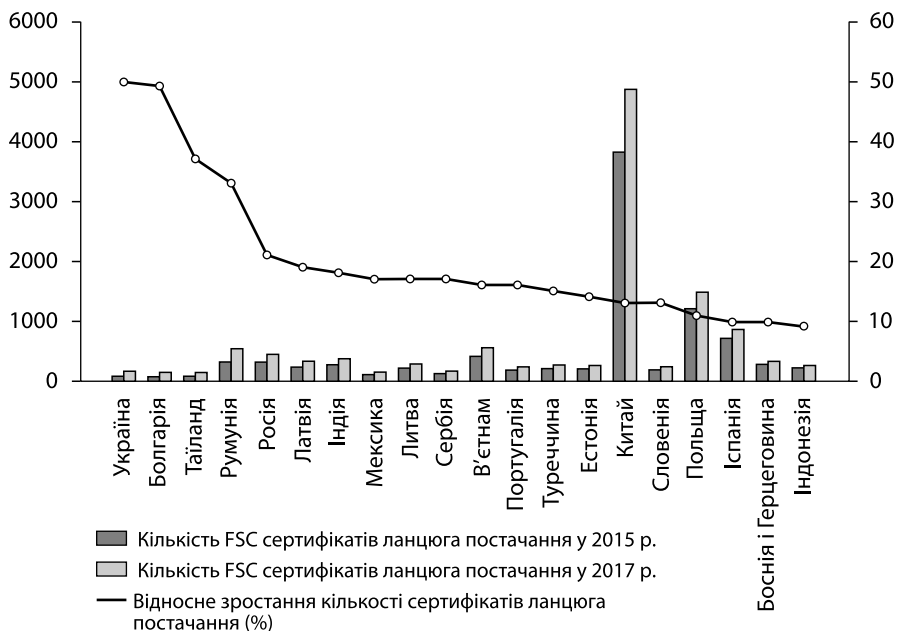

Рис. 5. Порівняльний аналіз країни з найбільшою кількістю FSC-сертифікатів ланцюга постачання за регіонами, 2015–2017 рр.

Примітка: сформовано авторами на основі даних FAO.

кращувати законодавчий механізм участі громадськості у плануванні лісгосподарських заходів, налагоджувати плідний та конструктивний діалог між зацікавленими сторонами [11].

Починаючи з 2000 р. Держлісагентство України бере активну участь у роботі Форуму ООН з лісів, де, зокрема, напрацьовуються спільні підходи до збереження та сталого розвитку всіх типів лісів, досягаються довгострокові політичні домовленості [12]. Форум, створений резолюцією 2000/35 від 18.10.2000 р., є допоміжним органом Економічної та Соціальної Ради ООН, а одним із його завдань є зміцнення довгострокової політичної співпраці, створення сприятливих умов для здійснення на національному та глобальному рівнях узгоджених міжнародним співтовариством дій щодо лісів [13]. На жаль, економічний стан України поки що не дає можливості самостійно розв'язувати наявні проблеми

у сфері лісового господарства, саме тому важливим є створення за наполяганням представника України прецеденту щодо можливості отримання фінансової підтримки збалансованому лісоуправлінню країнам із перехідною економікою [14; 15]. Важливість Форуму як інструменту міжнародного співробітництва демонструють документи, які розробляються ним, серед яких – Стратегічний план ООН щодо лісів на 2017–2030 рр., які є рамковими й у процесі розробки яких Держлісагентство України брало активну участь.

На сьогодні є чинні положення та міжнародні документи, які ратифіковані Україною, конвенції та міжнародні угоди, дотичні до управління лісгосподарським виробництвом на засадах ринкової економіки, зокрема такі як: Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.); Конвенція про охорону дикої фауни та флори і природних середовищ

ЛІСОВА ОПІКУНЬСЬКА РАДА (Forest Stewardship Council)

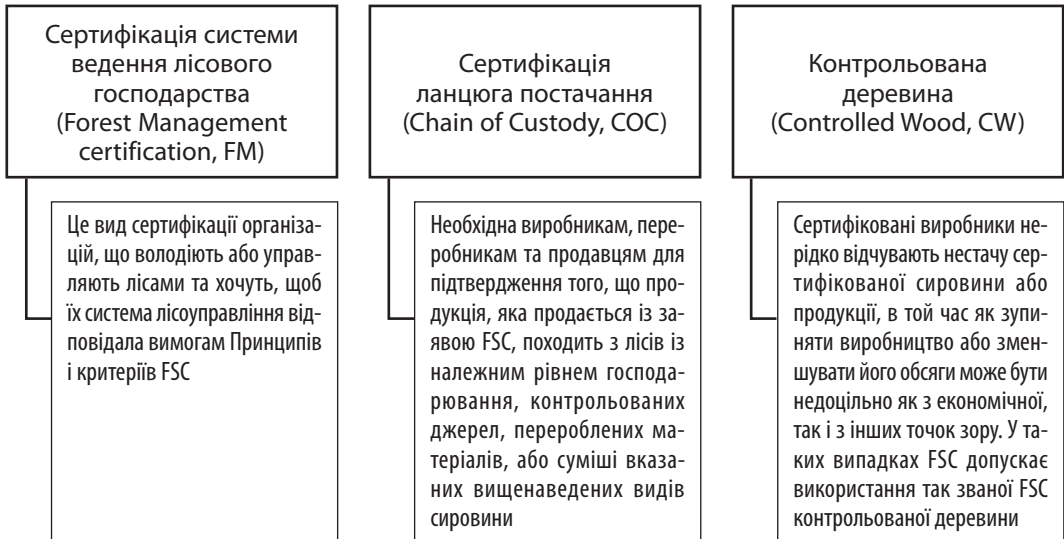

Рис. 6. Види сертифікації деревини, представлені Лісовою опікунською радою (Forest Stewardship Council)

Примітка: сформовано авторами на основі джерела [13].

існування в Європі (Бернська Конвенція) (1979 р.); Протокол про стале управління лісами до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (2011 р.); Угода між Державним агентством лісових ресурсів України та Міністерством лісового господарства Республіки Білорусь щодо співробітництва в галузі лісового господарства (2013 р.); Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки в галузі лісового господарства (2013 р.).

Гострим питанням та основною проблемою у веденні лісгосподарського виробництва, нині залишаються незаконні лісозаготівлі. В Українському законодавстві є нормативно-правові документи, що визначають порядок відшкодування збитків та притягування до відповідальності, що проходить за такими нормативно-правовими актами: Лісовий кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України. Аналізуючи міжнародне законодавство щодо незаконної лісозаготівлі в Європейському Союзі, США, Австралії та Японії та досвід з цього питання, можемо дійти таких висновків:

- потреба у зміні вже існуючого українського законодавства, що забезпечить якісний контроль і порядок виконання сертифікації деревини та реєстрації суб'єктів господарювання лісгосподар-

ського виробництва для подальшої законної лісгосподарської діяльності;

- оновлення матеріально-технічної бази лісгосподарських підприємств та вдосконалення лісового господарства природозберігаючими технологіями, виробничими технологічними комплексами;
- забезпечення переходу на європейські стандарти вимірювання, сортименталії та оцінювання якості деревини із проведенням гармонізації державних стандартів з європейськими [14; 15].

ВИСНОВКИ

Згідно з проаналізованими дослідженнями основними проблемами, що стримують розвиток нових напрямів лісгосподарського виробництва та лісової промисловості загалом, є: низький взаємозв'язок лісового господарства і лісопереробної промисловості; низький технологічний рівень; слабка інноваційна активність; низька ефективність використання лісових ресурсів. Як показує досвід країн світу, подолання проблем розвитку та підвищення лісгосподарського виробництва можливо завдяки створенню виробничих кластерів. Розробка відкриває можливість підвищити ефективну діяльність лісгосподарських підприємств через залучення інвестицій, впровадження інновацій, налагодження постачання та збуту, а також обмін інформацією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основні положення звіту з аналізу лісової політики. FAO Policy Presentation. 2014. URL: http://lesovod.blogspot.com/2015/04/blog-post_16.html
2. Шубалий О.М. Оцінка можливості запозичення європейського досвіду трансформації системи управління у лісовому комплексі. *Економічний форум*. 2014. № 2. С. 39–45.
3. Сиякевич І.М. Економіка лісокористування: навч. підруч. Львів: ІЗМН, 2000. 397 с.
4. Comparison of illegal logging laws in the European Union, the United States, Australia and Japan. URL: <https://www.documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2018-03-01-eu-us-australian-japanese-illegal-logging-laws-comparison-table-ce-en.pdf>
5. Сгорова Т.П. Європейське лісове законодавство як інноваційний елемент удосконалення національної лісової політики. *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах*: зб. наук. пр. за матеріалами Круглого столу (м. Харків, 26 трав. 2015 р.). Харків, 2015. С. 86–94. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10296/1/Egorova.pdf>
6. Миклуш С., Соловій І., Ковалишин В. Лісове господарство північного регіону США. *Лісовий і мисливський журнал*. 2007. № 1. С. 16–17.
7. Толчанова З.О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду. *Економіка України*. 2008. № 7. С. 103–107.
8. Фурдичко О.І., Бондар В.Н. Лісгосподарське виробництво в Україні, його становлення і реформування на шляху до ринкової економіки. *Агроекологічний журнал*. 2020. № 1. С. 122–132. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2020.201283>

9. Овчарук В.В., Бондарецька О.М. Сертифікація лісів як передумова підвищення конкурентоспроможності лісового господарства України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 776. С. 335–339.
10. State Forest Committee of Ukraine (SFCU). 2015. Сертифікація лісів (forest certification). Written February 10th, 2015. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=138413&cat_id=3609
11. Факти та цифри: FSC UKRAINE. URL: https://ua.fsc.org/ua-ua/nasha-diyalnist/facts_and_figures.
12. Державне агентство лісових ресурсів України. Офіційний сайт. Напрямки діяльності. Міжнародна діяльність. Загальна інформація. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=02056D820F8B834D5_961816C8219D050.app2?art_id=112291&cat_id=32884.
13. Форум ООН з лісів (ФЛООН). Державне агентство лісових ресурсів України. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=26E7D8F0CDE38E85F7A745C2E5DC276F.app1?art_id=72189&cat_id=36102
14. Сторожук В. Огляд стану адаптації українського лісового законодавства до законодавства Європейського Союзу. 2017. URL: http://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/2121/report_storozhuk_assessment_approximation_ukraines_forestry_legislation_to_eu.pdf
15. Фурдичко О.І., Бондар В.Н. Державне лісівництво в Україні: стан розвитку і напрями вдосконалення його управління на шляху до прибутковості. *Збалансоване природокористування*. 2019. № 4. С. 5–16.

REFERENCES

1. Osnovni polozhennia zvituz z analizu lisovoi polityky [The main provisions of the report on the analysis of forest policy]. (2014). FAO Policy Presentation URL: http://lesovod.blogspot.com/2015/04/blog-post_16.html [in Ukrainian].
2. Shubalyi, O.M. (2014). Otsinka mozhyvosti zapozychennya yevropeys'koho dosvidu transformatsiyi systemy upravlinnya u lisovomu kompleksi [Assessment of the possibility of borrowing European experience in the transformation of the forest management system]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, 2, 39–45 [in Ukrainian].
3. Syniakovych, I.M. (2000). *Ekonomika lisokorystuvannya [Forest Economics]*. Lviv: IZMN [in Ukrainian].
4. Comparison of illegal logging laws in the European Union, the United States, Australia and Japan. URL: <https://www.documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2018-03-01-eu-us-australian-japanese-illegal-logging-laws-comparison-table-ce-en.pdf> [in English].
5. Yehorova, T.P. (2015). Yevropeys'ke lisove zakonodavstvo yak innovatsiynyy element udoskonalennya natsional'noyi lisovoyi polityky [European forest legislation as an innovative element in improving national forest policy]. *Adaptatsiya do prava YES rehulyuvannya ekonomiky Ukrainy v suchasnykh umovakh: zbirnyk naukovykh prats' za materialamy Kruhloho stolu [Adaptation to the EU law of the regulation of the economy of Ukraine in modern conditions: a collection of scientific works based on the materials of the Round Table]*. (pp. 86–94). Kharkiv. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10296/1/Egorova.pdf> [in Ukrainian].
6. Myklush, S., Solovii, I. & Kovalyshyn, V. (2007). Lisove hospodarstvo pivnichnoho rehionu SSHA [Forestry of the northern region of the United States]. *Lisovyi i myslyvskyi zhurnal – Forest and hunting magazine*, 1, 16–17 [in Ukrainian].
7. Tolchanova, Z.O. (2008). Shlyakhy reformuvannya lisovoho hospodarstva Ukrainy z urakhuvanniam zakordonnoho dosvidu [Ways to reform Ukraine's forestry taking into account foreign experience]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 7, 103–107 [in Ukrainian].
8. Furdychko, O.I. & Bondar, V.N. (2020). Lisohospodars'ke vyrobnytstvo v Ukraini, yoho stanovlennya i reformuvannya na shlyakhu do rynkovoyi ekonomiky [Forestry production in Ukraine, its formation and reform on the way to a market economy]. *Ahroekolohichniy zhurnal – Agroecological journal*, 1, 122–132. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2020.201283> [in Ukrainian].
9. Ovcharuk, V.V. & Bondaretska, O.M. (2013). Ser tyfikatsiya lisiv yak peredumova pidvyshchennya konkurentospromozhnosti lisovoho hospodarstva Ukrainy [Forest certification as a prerequisite for increasing the competitiveness of forestry in Ukraine]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lviv's'ka politekhnika». Menedzhment ta pidpryemnystvo v Ukraini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, 776, 335–339 [in Ukrainian].
10. State Forest Committee of Ukraine (SFCU). 2015. Сертифікація лісів (forest certification). Written February 10th, 2015. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=138413&cat_id=3609 [in English].
11. Fakty ta tsyfyry: FSC UKRAINE [Facts and figures: FSC UKRAINE]. URL: https://ua.fsc.org/ua-ua/nasha-diyalnist/facts_and_figures [in Ukrainian].
12. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy. Ofitsiynyy sayt. Napryamky diyal'nosti. Mizhnarodna diyal'nist'. Zahal'na informatsiya [State Agency of Forest Resources of Ukraine. Official site. Areas of activity. International activities. General information]. (nd.). URL: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=020>

- 56D820F8B834D5 961816C8219D050.app2?art_id=112291&cat_id=32884 [in Ukrainian].
13. Forum OON z lisiv (FLOON). Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy [United Nations Forum on Forests (UNFO). State Agency of Forest Resources of Ukraine]. (nd.). URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=26E7D8F0CDE38E85F7A745C2E5DC276F.app1?art_id=72189&cat_id=36102_32884 [in Ukrainian].
 14. Storozhuk, V. (2017). Ohlyad stanu adaptatsiyi ukraïns'koho lisovoho zakonodavstva do zakonodavstva Yevropeys'koho Soyuzu [Overview of the state of adaptation of Ukrainian forest legislation to the legislation of the European Union]. URL: http://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/2121/report_storozhuk_assessment_approximation_ukraines_forestry_legislation_to_eu.pdf [in Ukrainian].
 15. Furdychko, O.I. & Bondar, V.N. (2019). Derzhane lisivnytstvo v Ukraini: stan rozvytku i napryamy vdoskonalennya yoho upravlinnya na shlyakhu do prybutkovosti [State forestry in Ukraine: the state of development and areas of improvement of its management on the way to profitability]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia – Balanced nature management*, 4, 5–16 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції журналу 07.04.2022
